

ความรู้เท่าทันข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ของคนวัยทำงานในเมือง¹

ดวงแก้ว เรียรสวัสดิ์กิจ²

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้นำเสนอประเด็นสำคัญและผลการศึกษาลึกจากกรวิจัยเรื่อง *ความรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของคนในเมืองใหญ่: ความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านความรู้คิด* ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อศึกษาระดับความรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความสัมพันธ์ของปัจจัยหลักในกระบวนการรู้เท่าทันสื่อในมิติความรู้คิด (Potter, 2004) ได้แก่ โครงสร้างความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความรู้และทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งทำงานร่วมกันในกระบวนการรู้เท่าทันสื่อของผู้บริโภคข่าว ตามกรอบแนวคิดความรู้เท่าทันสื่อในมิติความรู้คิด ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรมในกลุ่มทฤษฎีเชิงวิพากษ์ด้านเศรษฐศาสตร์การเมืองของการผลิตข่าว (political economy of news production) และผลการวิจัยเกี่ยวกับข่าวสิ่งแวดล้อมและข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในประเทศไทย การวิจัยชิ้นนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชากรวัยทำงานอายุ 20-60 ปี จำนวน 557 คน ในกรุงเทพมหานคร ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (non-probability sampling) ด้วยวิธีการแบบโควตา (quota sampling) การวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามออนไลน์ (online

* วันที่รับบทความ 2 ธันวาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 9 มกราคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ 2 กุมภาพันธ์ 2565

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง *ความรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของคนในเมืองใหญ่: ความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านความรู้คิด* (Media Literacy in Climate Change News of Urban Lifestyle People: The Relationship among Cognitive Factors) ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนวิจัยคณะกรรมการและสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2563

² อาจารย์ ดร. ประจำกลุ่มวิชาสื่อสารองค์กร คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

questionnaires) เป็นเครื่องมือการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม-เมษายน 2564 ผลการศึกษาทำให้ทราบว่า แม้คนวัยทำงานที่มีวิถีชีวิตในเมืองใหญ่จะมีความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระดับสูง และมีความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศปานกลาง แต่มีทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระดับต่ำ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพบว่า ความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของกลุ่มตัวอย่าง นอกจากนี้ ความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ งานวิจัยนี้จึงชี้ให้เห็นว่า คนวัยทำงานในเมืองที่มีบทบาทสูงต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะ อาจไม่เท่าทันต่อวาทกรรมด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่แฝงอยู่ในข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การให้ความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแก่คนในเมืองแต่เพียงอย่างเดียว ไม่สามารถนำไปสู่ทักษะรู้เท่าทันสื่อที่เพียงพอได้ แต่ต้องให้ความสำคัญกับการสื่อสารให้ผู้รับสารเกิดความตระหนัก และต้องสื่อสารเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศให้เชื่อมโยงกับบริบทของท้องถิ่นและชีวิตประจำวันของพวกเขา

คำสำคัญ: ข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความรู้เท่าทันสื่อ ผู้บริโภคข่าว

The Media Literacy of Urban People in Climate Change News

Duangkaew Dhiensawadki³

Abstract

This article presents parts of findings from the research *Media Literacy in Climate Change News of Urban Lifestyle People: The Relationship between Cognitive Factors*. The research aims to study media literacy in climate change news of the working-age people who has urban lifestyle. The research also aims to understand the relationship of the key elements in media literacy process in the cognitive dimension (Potter, 2004), namely knowledge structure as well as media literacy skills and competencies specifically to the area of climate change news of such population. The political economy of news production concepts and the theory of media literacy are applied to design conceptual framework of the research. The online questionnaire is designed to collect data from 557 people with ages between 20-60 years and living urban lifestyle in Bangkok during January-April 2021. The findings indicate that urban people own high level of knowledge in climate change, and they have moderate awareness in climate change. Despite this fact, they have low level of media literacy skill in climate change news. Furthermore, the awareness of climate change positively correlates with news media literacy skill. The climate change literacy positively correlates with the awareness of climate change. According to this, urban people who is

³ Lecturer in the Department of Corporate Communication, Faculty of Journalism and Mass Communication, Thammasat University

the influential group in public policy shaping seems incapable in identify the hidden environmental discourses and the development discourses in the climate change news. Merely increasing climate change literacy is not sufficient to encourage the urban people to apply news media literacy skill when they consume climate change news. On the contrary, the awareness in climate change is the key factor to drive news media literacy skill of the urban people. Therefore, there is necessity to communicate climate change issues in the aspect that is relatable to local problems and everyday life of the urban people.

Keywords: climate change news, media literacy, news consumer

1. ที่มาของปัญหาและการทบทวนวรรณกรรม

ประเทศไทยมีความเสี่ยงด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอยู่ในลำดับที่ 9 ของโลก จากการจัดอันดับประเทศที่มีความเสี่ยงในระยะยาวจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเมื่อปี 2561 (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2563) อย่างไรก็ตาม เนื้อหาข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศช่วงปี 2011-2013 ในหนังสือพิมพ์ กลับเป็นข่าวที่นำเสนอประเด็นการปรับตัวเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเพียง 224 ชิ้นข่าว หรือร้อยละ 11.60 ของจำนวนข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทั้งหมดที่พบในหนังสือพิมพ์รายวัน (จารุวรรณ เกษมทรัพย์, 2559) สอดคล้องกับ Dhiansawadkij (2018) ที่พบว่า สื่อมวลชนในไทยเน้นการรายงานประเด็นข่าวการลดคาร์บอนตามข้อตกลงสัญญาปารีส (Paris Agreement) อย่างมาก โดยนำเสนอผ่านแหล่งข่าวที่เป็นนักการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐและแฝงไว้ด้วยวาทกรรมชาตินิยม (nationalism discourse) วาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียง (sufficiency economy discourse) และวาทกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainability development discourse) เพื่อสนับสนุนอุดมการณ์ในการจัดการและการปฏิบัติการทางสิ่งแวดล้อมขององค์กรรัฐ ประเด็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศถูกนำไปเชื่อมโยงกับวาทกรรมเหล่านี้ เพื่อสนับสนุนความชอบธรรมในการบริหารจัดการด้านพลังงานของรัฐ มากกว่าจะมุ่งนำเสนอข้อเท็จจริงเชิงวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งผลกระทบในเชิงประจักษ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ประเทศไทย ข่าวที่พาดหัวด้วยคำว่า “โลกร้อน” “ลดก๊าซเรือนกระจก” มักพบว่า แท้จริงแล้วเนื้อหาในข่าวเป็นเรื่องนโยบายพลังงาน เช่น การวิจัยของ Dhiansawadkij (2018) ซึ่งวิเคราะห์วาทกรรมในข่าวที่รายงานเรื่องการเข้าร่วมข้อตกลงปารีสในปี 2015 พบว่า ข่าวในหนังสือพิมพ์มักใช้แหล่งข่าวที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐ และย้ำความสำคัญของการตั้งเป้าหมายเพื่อลดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ เพื่อแสดงออกให้เห็นความร่วมมือของประเทศไทยในฐานะสมาชิกโลก ผลการวิเคราะห์ยังพบว่า เนื้อหาข่าวมักอธิบายถึงความจำเป็นที่ไทยจะต้องเพิ่มสัดส่วนการผลิตไฟฟ้าด้วยพลังงานสะอาด แต่ก็ปรากฏในชิ้นข่าวเดียวกันนั้นเอง

ที่แหล่งข่าวซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่รัฐอธิบายว่า การลงทุนในโรงไฟฟ้า “ถ่านหินสะอาด” เป็นหนึ่งในแผนที่จะลดปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายของข้อตกลงปารีส นอกจากนี้ ยังพบว่า ในชั้นข่าวที่รายงานเรื่องการเข้าร่วมข้อตกลงปารีสนั้น ยังไม่ได้นำเสนอประเด็นการได้รับทุนสนับสนุนในฐานะประเทศไทยอยู่ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาที่มีความเสี่ยงสูงมากทางด้านสิ่งแวดล้อม ประเทศไทยมีความจำเป็นต้องใช้เงินทุนจำนวนมากเพื่อลงทุนด้านการปรับตัว (climate change adaptation) ทั้งภาคการเกษตร รวมทั้งพื้นที่เมืองริมชายฝั่งที่เปราะบางต่อระดับน้ำทะเลที่ขึ้นสูง

ปรากฏการณ์เช่นนี้ก็เกิดขึ้นทั่วโลกในเนื้อหาข่าวสิ่งแวดล้อม งานวิจัยหลายชิ้น (Cottle, 2003; Anderson, 2010; Allan, 2011; Anderson 2014) ยืนยันตรงกันว่า “แหล่งข่าว” (news source) ที่พบในข่าวสิ่งแวดล้อมนั้นมักเป็น “ผู้มีอำนาจ” เช่น นักการเมือง เจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้เชี่ยวชาญของรัฐ โดยคนเหล่านี้มักมีโอกาสเหนือกว่า “คนทั่วไป” (lay people) ในการกำหนดว่า “เรื่องอะไร” ที่จัดเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อม และปัญหาเหล่านั้นควรได้รับการแก้ไขอย่างไร และสำหรับเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศนั้น นักวิจัยอย่าง Billett (2010), Giddens (2011) และ Olausson (2014) พบตรงกันว่า ประเด็นการสื่อสารเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศไม่ใช่เพียงการสื่อสารวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม แต่ตัวบท (text) ของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศนั้นได้ลื่นไหลและแปรเปลี่ยน (transform) ไปสู่เรื่องการเมืองของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (climate change politics) Olausson (2014) สรุปว่า ประเด็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่พบในข่าวนั้นมักถูกแปรสภาพ (transformation) จากวาทกรรมทางสิ่งแวดล้อมไปสนับสนุนวาทกรรมอื่น โดยเฉพาะวาทกรรมทางการเมือง (political discourse) นอกจากนี้ การสื่อสารขององค์กรธุรกิจด้านการรับผิดชอบต่อสังคมกลับสร้างผลกระทบให้เกิดปัญหา “greenwashing” ซึ่งในที่นี้อาจใช้ภาษาไทยได้ว่า “การฟอกเขียว” ผ่านการสื่อสารโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ขององค์กรธุรกิจ (Alves, 2009; Baum, 2012; Jones, 2019)

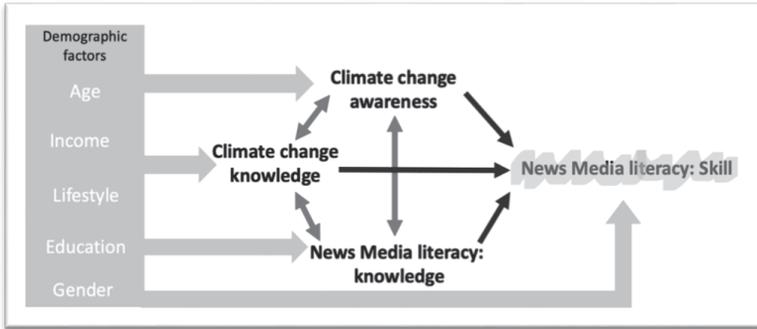
ข้อค้นพบและทฤษฎีข้างต้นนำไปสู่คำถามว่า ผู้บริโภคชาวนั้นมีความรู้เท่าทันวาทกรรมต่างๆ ที่แฝงมาในข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศหรือไม่ มากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะในกลุ่มผู้บริโภคข่าวที่มีประสบการณ์ตรงกับสิ่งแวดล้อมไม่สูงมาก เช่น คนวัยทำงานที่มีวิถีชีวิตในพื้นที่เมืองเขตเศรษฐกิจที่เป็นชนชั้นกลาง และมีพลังในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ คนกลุ่มนี้ยังมักถูกกำหนดให้เป็นกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารการตลาดและการประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ของสินค้าประเภท green product รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ขององค์กรรัฐและเอกชนในประเด็นกิจกรรม CSR ประชากรกลุ่มนี้มีโอกาสที่จะรับรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ถูกเสนอผ่านสื่อ (climate change mediation) อยู่สูง แตกต่างจากกลุ่มประชากรที่ต้องพึ่งพาอาศัยทรัพยากรธรรมชาติในการทำกิจกรรม เช่น ภาคเกษตรกร ซึ่งใกล้ชิดกับความเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ และได้รับประสบการณ์ตรงจากการดำเนินชีวิตประจำวัน

จากประเด็นข้างต้นนั้นผู้เขียนจึงสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยจากกรอบทบทวนวรรณกรรม ได้แก่ แนวคิดในกลุ่มทฤษฎีเชิงวิพากษ์ด้านเศรษฐศาสตร์การเมืองของการผลิตข่าว (political economy of news production) ประกอบกับผลงานวิจัยด้านข่าวสิ่งแวดล้อม ร่วมกับการทบทวนบริบทด้านนโยบายการสื่อสารการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศไทย แนวคิดเหล่านี้เป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สร้างมุมมองในการวิจัย นอกจากนี้ ผู้เขียนยังนำแนวคิดความรู้เท่าทันสื่อในมิติความรู้คิด (Potter, 2004) มาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างคำถามวิจัย และออกแบบตัวแปรหลักของงานวิจัยชิ้นนี้ แนวคิดความรู้เท่าทันสื่อในมิติความรู้คิด (Potter, 2004) อธิบายกระบวนการรู้เท่าทันสื่อและแจกแจงองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการรู้เท่าทันสื่อของผู้รับสารไว้ โดยมี “โครงสร้างความรู้” ที่หมายรวมถึงความรู้เกี่ยวกับสื่อทั้งในแง่อุตสาหกรรมสื่อ การผลิตสื่อ ภาษาของสื่อ และความเป็นธุรกิจสื่อ ความรู้เกี่ยวกับโลกความเป็นจริงในประเด็นที่ผู้รับสารกำลังบริโภคข้อมูลอยู่ เช่น หากผู้รับสารกำลังบริโภคข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาน้ำกัดเซาะชายฝั่งผ่านสื่อ ผู้รับสารที่เคยมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องน้ำกัดเซาะชายฝั่งจากประสบการณ์ตรงที่ไม่ได้ผ่านสื่อ ก็จะมีโอกาสรู้เท่าทันสื่อได้มากกว่า และความ

ตระหนักรู้เกี่ยวกับตนเอง ซึ่งหมายถึงผู้รับสารจะต้องตระหนักถึงความต้องการของตนเองในขณะที่บริโภคเนื้อหา หรือใช้งานสื่อ เช่น ตนเองกำลังต้องการข้อมูลเรื่องใด ข้อมูลเหล่านั้นสำคัญอย่างไรกับตนเอง ตนเองกำลังต้องการใช้สื่อเพื่อคลายเครียด หรือเพื่อเพิ่มพูนความรู้ เป็นต้น โครงสร้างความรู้เหล่านี้เป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่จะนำไปสู่การมีทักษะรู้เท่าทันสื่อในภาคปฏิบัติการที่ผู้รับสารเปิดรับสาร ผู้เขียนได้ประยุกต์ใช้แนวคิดนี้ร่วมกับแนวทางของ UNESCO (Grizzle, 2013) ที่ระบุว่า การสร้างสังคมที่มี climate science literacy เป็นเรื่องสำคัญต่อการจัดการปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ climate science literacy นั้นหมายถึงความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มีต่อตนเองและสังคม ความสามารถในการประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลเชิงวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับสภาพภูมิอากาศ และความสามารถสื่อสารเรื่องสภาพภูมิอากาศและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างมีนัยสำคัญ เป็นหนึ่งในคุณลักษณะของคนที่เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพราะเป้าหมายของการพัฒนา climate change literacy ไม่ได้อยู่เพียงแค่การเพิ่มพูนความรู้ทางวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ยังมุ่งหมายให้ผู้รับสารสามารถบริหารจัดการ ประเมิน และสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้อย่างมีคุณค่าต่อสังคม จะเห็นได้ว่าหลักการของ UNESCO ที่พูดถึง climate science literacy ไม่ได้เน้นเฉพาะ “ความรู้ทางวิทยาศาสตร์การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ” เท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญต่อตัวผู้รับสารที่มองเห็นว่า ความรู้เหล่านั้นสำคัญอย่างไรกับตนเอง และมีความเชื่อมโยงกับชีวิตของตนเองอย่างไร แนวคิดนี้สอดคล้องกับ Potter ที่ระบุถึงความรู้เกี่ยวกับตนเองว่า เป็นเรื่องสำคัญมากสำหรับการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของผู้รับสาร ในแง่นี้ผู้วิจัยจึงให้น้ำหนักประเด็นดังกล่าวมากในกระบวนการออกแบบตัวแปรเกี่ยวกับความรู้เท่าทันสื่อของการวิจัยครั้งนี้ ให้มีความเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่สะท้อนความสัมพันธ์ของผู้รับสารในบริบทของประเทศไทย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่กล่าวมาข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่า หากผู้บริโภค
ข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศนั้นไม่เท่าทันกับเนื้อหาข่าวการเปลี่ยนแปลง
สภาพภูมิอากาศ โดยไม่สามารถวิเคราะห์หรือวิจารณ์ได้อย่างเหมาะสม ก็อาจจะ
ทำให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสื่อสารเรื่องนี้
ในพื้นที่สาธารณะผิดเพี้ยนไปด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ เมื่อศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับ
ผู้รับสารและประเด็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มีอยู่ก่อนหน้านี้ ก็พบว่า
งานวิจัยจำนวนมากเน้นศึกษาเฉพาะ “ความรู้” และ “ความตระหนัก” เกี่ยวกับ
เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของผู้คนกลุ่มต่างๆ ในประเทศไทย
โดยเฉพาะนักเรียนนักศึกษา แม้ผลการวิจัยหลายชิ้นจะระบุว่า คนไทยมี
“ความรู้” เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศค่อนข้างมาก แต่ผู้วิจัยกลับมองว่า
ผลการศึกษาเหล่านั้นยังไม่เพียงพอต่อการพัฒนาสังคมที่มี climate science
literacy ดังคำนิยามของ UNESCO สำหรับงานวิจัยครั้งนี้ ผู้เขียนจึงกำหนด
ประเด็นหลักของการวิจัยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหลักใน
กระบวนการรู้เท่าทันสื่อในมิติความรู้คิด ได้แก่ (1) โครงสร้างความรู้ของ
ผู้รับสาร ทั้งความรู้ในเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความตระหนักรู้ความ
สัมพันธ์ของเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศกับตนเอง และความรู้
เกี่ยวกับสื่อประเภทข่าวสิ่งแวดล้อม และ (2) ทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการ
เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ที่ผู้รับสารจะใช้งานได้จริงในภาคปฏิบัติ ทั้งนี้
ผู้เขียนได้ให้น้ำหนักการออกแบบตัวแปรข้างต้นให้มีลักษณะที่เฉพาะเจาะจงไป
สู่ประเด็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในบริบทของพื้นที่เขตเศรษฐกิจใน
กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายของการวิจัยเรื่องนี้ ดังนำเสนอในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดของการวิจัย

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

(1) เพื่อศึกษาระดับความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของคนวัยทำงานที่มีวิถีชีวิตในเมือง

(2) เพื่อศึกษาระดับความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของคนวัยทำงานที่มีวิถีชีวิตในเมือง

(3) เพื่อศึกษาความรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของคนวัยทำงานที่มีวิถีชีวิตในเมือง

(4) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบในกระบวนการรู้เท่าทันสื่อ ได้แก่ ความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความรู้เกี่ยวกับสื่อประเภทข่าวสิ่งแวดล้อม และทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

3. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยชิ้นนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยวิธีการเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ (online questionnaires) ผ่านโปรแกรมเก็บข้อมูล QualtricsXM ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดสอบความเที่ยงตรงในการเก็บข้อมูลและความเชื่อมั่นในส่วนการวัดความรู้ด้วยค่าสถิติ Kuder-Richardson และ

ทดสอบความเชื่อมั่นในส่วนความตระหนักด้วยสถิติ Cronbach'Alpha coefficient หลังจากปรับปรุงแบบสอบถามโดยตัดข้อคำถามที่ค่าคะแนนน้อยออก ทำให้ได้ค่าความเชื่อมั่นที่ .805 และ .902 ซึ่งมีค่ามากกว่า .70 จึงนับว่า มีความเชื่อมั่นมากพอและนำแบบสอบถามไปใช้งานจริง เมื่อปรับปรุงแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว จึงใช้เก็บข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม-เมษายน 2564 รวมข้อคำถามในแบบสอบถามทั้งสิ้น 53 ข้อ แบ่งเป็น 5 ตอนหลัก ได้แก่

- ส่วนคำถามคัดกรอง และส่วนคำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ รวม 7 ข้อ
- ส่วนคำถามเกี่ยวกับความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ที่ให้กลุ่มตัวอย่างอ่านข้อความและตัดสินใจว่า ข้อความเป็นเท็จหรือเป็นจริง รวม 11 ข้อ เช่น องค์กรธุรกิจต่างๆ สามารถใช้เงินซื้อคาร์บอนเครดิตจากต่างประเทศได้ เพื่อชดเชยปริมาณก๊าซเรือนกระจกที่ปล่อยจริงจากกระบวนการผลิตสินค้าและบริการ การปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (climate change adaptation) หมายถึงการลดปริมาณของก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่ปล่อยออกมาจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจเท่านั้น
- ส่วนคำถามเกี่ยวกับความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ที่ให้กลุ่มตัวอย่างอ่านข้อความและประเมินระดับความคิดเห็นและพฤติกรรมของตนเอง รวม 24 ข้อ เช่น ท่านหาข้อมูลด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงแรมที่พักก่อนตัดสินใจเดินทางไปพักเพื่อการท่องเที่ยว ท่านตั้งใจเลือกพรรคการเมืองที่มีนโยบายชัดเจนเรื่องการส่งเสริมพนักงานทางเลือกเมื่อมีการเลือกตั้งทั่วไป
- ส่วนคำถามเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ที่ให้กลุ่มตัวอย่างอ่านข้อความและตัดสินใจว่า ข้อความเป็นเท็จหรือเป็นจริง รวม 6 ข้อ เช่น องค์กรธุรกิจขนาดใหญ่ มีหน่วยงานสื่อมวลชนสัมพันธ์ที่ติดต่อกับนักข่าวได้ตลอดเวลา

ปัจจุบันองค์กรข่าวในประเทศไทยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับข่าว
สิ่งแวดล้อมด้วยการตั้งโต๊ะข่าวสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นทางการ

- ส่วนคำถามเกี่ยวกับทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลง
สภาพภูมิอากาศ ที่ให้กลุ่มตัวอย่างอ่านข้อความและประเมินระดับ
พฤติกรรมของตนเอง รวม 8 ข้อ เช่น ท่านมักใช้เวลาอ่านข่าวภาวะ
โลกร้อนถ้าเห็นรูปภาพที่น่ากลัวของภัยธรรมชาติก่อนเป็นอันดับแรก
ท่านค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับงานวิจัยที่ถูกอ้างถึงในข่าวเกี่ยวกับ
ภาวะโลกร้อน

กลุ่มตัวอย่างจะใช้เวลาในการทำแบบสอบถามราว 20-30 นาที การวิจัย
ชิ้นนี้เก็บข้อมูลในกลุ่มประชากรที่เป็นวัยทำงานอายุ 20-60 ปี จบการศึกษาระดับ
ปริญญาตรีขึ้นไปหรือเทียบเท่า และเป็นผู้ที่มียุติชีวิตในพื้นที่เมืองเขตเศรษฐกิจ
(สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล, ม.ป.ป.) มีประชากรทั้งสิ้น 887,011 คน
(ข้อมูลสถิติจำนวนประชากรและพื้นที่รายเขตของกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2561
(ฝ่ายระบบเครือข่าย กองสารสนเทศภูมิศาสตร์, ม.ป.ป.) ผู้วิจัยใช้ตารางประมาณ
ขนาดกลุ่มตัวอย่างสำเร็จรูปของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%
ทำให้คำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างได้ 400 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
แบบหลายขั้นตอน (multi-stage sampling) โดยไม่อาศัยความน่าจะเป็น (non-
probability sampling) เริ่มด้วยวิธีการแบบโควตา (quota sampling) ซึ่งกำหนด
ให้มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่เขตเศรษฐกิจของกรุงเทพมหานครจำนวน 10
พื้นที่เท่าๆ กัน ต่อมาจึงใช้วิธีการเลือกแบบตามสะดวก (convenient sampling)
ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ
ค่าเฉลี่ย เพื่ออธิบายคุณลักษณะของตัวแปร และใช้สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่
Independent Samples T-Test, ANOVA, and Pearson's Product Moment
Correlations Coefficient เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ค่าความเชื่อมั่น .05

เมื่อเก็บข้อมูลเสร็จแล้ว มีจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 557 คน
กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 30-39 ปี และ 40-49 ปี มีสัดส่วนผู้ที่มีระดับ
การศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี

ใกล้เคียงกัน กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 61.6 เป็นเพศหญิง นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 39 (217 คน) ยังเป็นกลุ่มผู้มีรายได้ส่วนต่อเดือนสูงกว่า 45,000 บาทขึ้นไป กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ส่วนต่อเดือนต่ำกว่า 15,000 บาทนั้นมีจำนวนน้อยที่สุด คือ 27 คน หรือเพียงร้อยละ 4.80

4. ผลการวิจัย

ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยแบ่งเป็น 2 ส่วนหลัก โดยส่วนแรกเป็นการอธิบายผลการศึกษาคูณลักษณะของตัวแปร ได้แก่ ความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และความรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของกลุ่มตัวอย่าง หลังจากนั้น ผู้วิจัยจะนำเสนอประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ ข้างต้นตามที่ได้ทดสอบสมมติฐาน

ส่วนที่ 1: คุณลักษณะของตัวแปร

4.1 ความรู้ความเข้าใจเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 65.7 (366 คน) มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระดับปานกลาง รองลงมาเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระดับสูงคิดเป็นร้อยละ 30.2 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระดับที่ต่ำมีจำนวนน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 4.1 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความรู้ความเข้าใจเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ระดับความรู้เท่าทันสื่อ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับสูง	168	30.2
ระดับปานกลาง	366	65.7
ระดับต่ำ	23	4.1
รวม	557	100.0
Min = 3.0, Max = 11.0, AVE = 7.57, SD = 1.54		

เมื่อพิจารณาตามประเด็นสำคัญของความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศใน 3 เรื่อง ได้แก่ เรื่องวิทยาศาสตร์การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เรื่องนโยบายและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับนานาชาติ และเรื่องผลกระทบที่การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีต่อท้องถิ่น จะพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ จำนวน 263 คน (ร้อยละ 47.2) มีระดับความรู้เรื่องวิทยาศาสตร์การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับเรื่องผลกระทบที่การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีต่อท้องถิ่นซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จำนวน 305 คน (ร้อยละ 54.8) มีความรู้ในระดับปานกลาง ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จำนวน 353 คน (ร้อยละ 64.3) มีความรู้ในเรื่องนโยบายและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับนานาชาติด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระดับสูง ดังนำเสนอในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด ของระดับความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแยกเป็นรายเรื่อง

ระดับ	วิทยาศาสตร์ของ การเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศ	นโยบายและ ความสัมพันธ์ระหว่าง ไทยกับนานาชาติ	ผลกระทบต่อท้องถิ่น
สูง	88 (15.8)	353 (63.4)	212 (38.1)
ปานกลาง	263 (47.2)	144 (25.9)	305 (54.8)
ต่ำ	206 (37.0)	60 (10.8)	40 (7.2)
รวม	557 (100.00)	557 (100.00)	557 (100.00)
AVE	1.79	2.72	3.1
SD	0.70	0.93	0.9
Min	0.00	0.00	0.00
Max	3.00	4.00	4.00

4.2 ความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโดยรวม

กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 56.6 มีความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศระดับปานกลาง (จำนวน 315 คน) ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมากคิดเป็นร้อยละ 25.3 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่ำคิดเป็นร้อยละ 17.6 ของกลุ่มตัวอย่าง นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพ

ภูมิอากาศสูงมาก และกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศนั้นมีจำนวนใกล้เคียงกัน คิดเป็นร้อยละ 0.2 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง และร้อยละ 0.4 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดตามลำดับ ดังนำเสนอในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความตระหนักเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ความตระหนัก	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับสูงมาก	1	0.2
ระดับมาก	141	25.3
ระดับปานกลาง	315	56.6
ระดับต่ำ	98	17.6
ไม่มีความตระหนัก	2	0.4
รวม	557	100.0
Min = 1.3, Max = 4.7, AVE = 3.09, SD = 0.61		

นอกจากนั้นยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักรู้ด้านความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (climate change risks) กับวิถีชีวิตในท้องถิ่นมากกว่าความตระหนักถึงพฤติกรรมของตนเองต่อการแก้ไขปัญหาและการปรับตัวเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (climate change adaptation) ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักมากที่สุดคือ ประเด็นความตระหนักรู้ความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มีค่าเฉลี่ย 3.49 นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างยังมีความตระหนักในประเด็นความตระหนักรู้ความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงทาง

สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศน้อยที่สุดในบรรดาทุกประเด็น โดยมีค่าเฉลี่ย 2.82 ดังแสดงผลในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ของประเด็นความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ประเด็นความตระหนัก	Average	SD	Min	Max
ความตระหนักถึงพฤติกรรมของตนเองต่อการแก้ไขปัญหาและการปรับตัวเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ				
- ด้านการเป็นพลเมืองที่ตื่นตัว ด้านสิ่งแวดล้อม	2.86	0.88	1.0	5.0
- ด้านการเป็นผู้บริโภคที่ตื่นตัว ด้านสิ่งแวดล้อม	3.16	0.77	1.0	5.0
ความตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศกับวิถีชีวิตในท้องถิ่น				
- ความเสี่ยงทางวัฒนธรรม	3.49	1.00	1.0	5.0
- ความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ	3.25	0.54	1.8	5.0
- ความเสี่ยงทางสิ่งแวดล้อม	2.82	0.97	1.0	5.0

4.3 ความรู้เกี่ยวกับสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ในภาพรวม

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระดับมาก (5-6 คะแนน) โดยมีค่าเฉลี่ย 5.10 ทั้งนี้ มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 428 คน คิดเป็นร้อยละ 76.8 ที่มีระดับความรู้เกี่ยวกับสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอยู่ในระดับมาก ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้เกี่ยวกับข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระดับปานกลางมีจำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 22.6 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้เกี่ยวกับ

ข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระดับน้อยมีเพียง 3 คนเท่านั้น คิดเป็นร้อยละ 0.5 ดังที่แสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงจำนวน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ของ ความรู้เกี่ยวกับสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ความรู้เกี่ยวกับสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มาก	428	76.8
ปานกลาง	126	22.6
น้อย	3	0.5
รวม	557	100.0
AVE = 5.10, SD = 0.89, Min = 2.0, Max = 6.0		

4.4 ทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวสิ่งแวดล้อมในภาพรวม

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่ำ (1.51-2.50 คะแนน) โดยมีค่าเฉลี่ย 1.95 ทั้งนี้ มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 470 คน คิดเป็นร้อยละ 84.4 ที่มีระดับทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระดับต่ำ ส่วนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 12.6 ไม่มีทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ในขณะที่มีกลุ่มตัวอย่างเพียง 17 คน ที่มีทักษะรู้เท่าทันข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระดับมาตรฐาน คิดเป็นร้อยละ 3.1 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ดังที่แสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงจำนวน ร้อยละ ของระดับทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของกลุ่มตัวอย่าง

ทักษะเกี่ยวกับสื่อประเภทข่าวสิ่งแวดล้อม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทักษะมาตรฐาน	17	3.1
ทักษะต่ำ	470	84.4
ไม่มีทักษะ	70	12.6
รวม	557	100.0
AVE = 1.95, SD = 0.33, Min = 0.6, Max = 2.9		

ส่วนที่ 2: ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

4.5 ปัจจัยลักษณะทางประชากรกับความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยลักษณะทางประชากร ได้แก่ ระดับการศึกษา รายได้ และวิถีชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง มีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนปัจจัยด้านเพศและอายุนั้น ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ นอกจากนี้ ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีจะมีความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศสูงกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ในขณะที่ผู้ที่มีรายได้สูงก็จะมีความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมากกว่าผู้ที่มีรายได้น้อย อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยยังบ่งชี้ว่า ผู้ที่มีวิถีชีวิตในพื้นที่นอกเมืองจะมีความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมากกว่าผู้ที่มีวิถีชีวิตในพื้นที่เมืองเขตเศรษฐกิจ แม้จะมีขนาดความสัมพันธ์ทางสถิติค่อนข้างน้อยก็ตาม (Cohen's $d = 0.2951$) ตารางที่ 7, 8, 9 ได้แสดงผลการทดสอบความสัมพันธ์ทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 ของลักษณะทางประชากร ได้แก่ ระดับการศึกษา รายได้ และวิถีชีวิต กับความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ตามลำดับ

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบความรู้เรื่อง การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจำแนกตามระดับ การศึกษา

ระดับ การศึกษา	Sample Size	Median	Average	Standard Deviation	P-Value	Effect size (Cohen's d)
ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า	294	7.0	7.26	1.57	0.00001	0.4386
สูงกว่า ปริญญาตรี	263	8.0	7.92	1.44		

ตารางที่ 8 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของความรู้เรื่อง การเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศจำแนกตามรายได้ส่วนตัวต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน	Average	Median	Sum	Sample Size	Standard Deviation	P-Value	Effect Size (Cohen's f)
ต่ำกว่า 15,000	7.81	8.0	211	27	1.78	0.001	0.194
15,000 - 25,000	7.18	7.0	940	131	1.69		
25,001 - 35,000	7.29	7.0	744	102	1.51		
35,001 - 45,000	7.73	8.0	618	80	1.48		
สูงกว่า 45,000	7.84	8.0	1702	217	1.40		

เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของความรู้เรื่อง การเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศของผู้ที่มีรายได้ส่วนตัวต่อเดือน พบว่า ผู้ที่มีรายได้สูงกว่า 45,000 บาท ต่อเดือน จะมีความรู้เรื่อง การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมากกว่าผู้ที่มีรายได้ ส่วนตัวต่อเดือน 15,000-25,000 บาท และ 25,001-35,000 บาท ดังแสดง ในตารางที่ 9

ตารางที่ 9 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจำแนกตามรายได้ส่วนตัวต่อเดือน

Pairwise Tests						
รายได้ส่วนตัวต่อเดือน		Difference in Averages	Confidence Interval of Difference	P-Value	Effect Size (Cohen's d)	
15,000-25,000	สูงกว่า 45,000	-0.67	-1.15 to -0.18	0.00170	0.44	
15,000-25,000	25,001-35,000	-0.12	-0.70 to 0.46	0.900	0.07	
15,000-25,000	35,001-45,000	-0.55	-1.16 to 0.06	0.0991	0.34	
15,000-25,000	ต่ำกว่า 15,000	-0.64	-1.71 to 0.43	0.439	0.38	
25,001-35,000	สูงกว่า 45,000	-0.55	-1.04 to -0.06	0.0186	0.38	
25,001-35,000	35,001-45,000	-0.43	-1.04 to 0.18	0.302	0.29	
25,001-35,000	ต่ำกว่า 15,000	-0.52	-1.59 to 0.55	0.619	0.34	
35,001-45,000	สูงกว่า 45,000	-0.12	-0.64 to 0.41	0.900	0.08	
35,001-45,000	ต่ำกว่า 15,000	-0.09	-1.18 to 1.00	0.900	0.06	
ต่ำกว่า 15,000	สูงกว่า 45,000	-0.03	-1.06 to 1.00	0.900	0.02	

ตารางที่ 10 การเปรียบเทียบความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจำแนกตามวิถีชีวิตในพื้นที่เมืองและนอกเมือง

วิถีชีวิต	Sample Size	Median	Average	Sum	Standard Deviation	P-Value	Effect Size (Cohen's d)*
พื้นที่ในเมืองเขตเศรษฐกิจ	439	8.0	7.47	3280	1.57	0.002611	0.2951
พื้นที่นอกเมือง	118	8.0	7.92	935	1.39		

4.6 ปัจจัยลักษณะทางประชากรกับความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า มีเพียงรายได้เท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนปัจจัยด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา และวิถีชีวิตของกลุ่มตัวอย่างนั้น ไม่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ตารางที่ 11 ได้แสดงผลการทดสอบความสัมพันธ์ทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 ของรายได้และความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ตารางที่ 11 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจำแนกตามรายได้

รายได้	Average	Median	Sum	Sample Size	Standard Deviation	P-Value	Effect Size (Cohen's f)
ต่ำกว่า 15,000	7.81	8.0	211	27	1.78	0.001	0.194
15,000-25,000	7.18	7.0	940	131	1.69		
25,001-35,000	7.29	7.0	744	102	1.51		
35,001-45,000	7.73	8.0	618	80	1.48		
สูงกว่า 45,000	7.84	8.0	1702	217	1.40		

ในรายละเอียดนั้นพบว่า ผู้ที่มีรายได้ส่วนตัวต่อเดือนต่ำจะมีความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมากกว่าผู้ที่มีรายได้ส่วนตัวต่อเดือนสูง โดยผู้ที่มีรายได้ 15,000-25,000 บาท จะมีความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมากกว่าผู้ที่มีรายได้ส่วนตัวต่อเดือน 35,001-45,000 บาท และผู้ที่มีรายได้สูงกว่า 45,000 บาท ดังแสดงในตารางที่ 12

ตารางที่ 12 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจำแนกตามรายได้ส่วนตัวต่อเดือน

Pairwise Tests					
รายได้ส่วนตัวต่อเดือน		Difference in Averages (1-2)	Confidence Interval of Difference	P-Value	Effect Size (Cohen's d)
15,000-25,000	สูงกว่า 45,000	0.22	0.04 to 0.39	0.00746	0.36996
15,000-25,000	25,001-35,000	0.09	-0.13 to 0.32	0.75700	0.15408
15,000-25,000	35,001-45,000	0.27	0.02 to 0.51	0.02370	0.44571
15,000-25,000	ต่ำกว่า 15,000	0.01	-0.34 to 0.37	0.90000	0.02462
25,001-35,000	สูงกว่า 45,000	0.12	-0.09 to 0.33	0.48700	0.20129
25,001-35,000	35,001-45,000	0.17	-0.09 to 0.44	0.38700	0.26772
25,001-35,000	ต่ำกว่า 15,000	-0.08	-0.45 to 0.29	0.90000	0.12452
35,001-45,000	สูงกว่า 45,000	-0.05	-0.28 to 0.18	0.90000	0.08133
35,001-45,000	ต่ำกว่า 15,000	-0.25	-0.63 to 0.13	0.34800	0.40147
ต่ำกว่า 15,000	สูงกว่า 45,000	0.20	-0.15 to 0.55	0.46300	0.34074

เมื่อวิเคราะห์ความแปรปรวนของความตระหนักเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยแยกประเด็นของความตระหนักเป็น 5 ด้าน จะพบว่า รายได้มีความสัมพันธ์กับประเด็นความตระหนัก 4 ด้าน ได้แก่ การเป็นผู้บริโภคที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม การเป็นพลเมืองที่ตื่นตัวด้านสิ่งแวดล้อม ความตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศกับวิถีชีวิตในท้องถิ่นด้านสิ่งแวดล้อม การตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศกับวิถีชีวิตในท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจ แต่ปัจจัยด้านรายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศกับวิถีชีวิตในท้องถิ่นด้านวัฒนธรรม ดังแสดงในตารางที่ 13

ตารางที่ 13 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่แยกตามประเด็นความตระหนักจำแนกตามรายได้

รายได้	ประเด็นความตระหนัก	ANOVA	Sig.
ผู้ที่มีรายได้แตกต่างกัน	การเป็นผู้บริโภคที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม	ผู้ที่มีรายได้ 15,000-25,000 จะมีความตระหนักแตกต่างจากผู้ที่มีรายได้สูงกว่า 45,000 (sig = 0.02)	0.015
ผู้ที่มีรายได้แตกต่างกัน	การเป็นพลเมืองที่ตื่นตัวด้านสิ่งแวดล้อม	<ul style="list-style-type: none"> • ผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 จะมีความตระหนักแตกต่างจากผู้ที่มีรายได้สูงกว่า 45,000 (sig = 0.02) • ผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 จะมีความตระหนักแตกต่างจากผู้ที่มีรายได้ 35,001-45,000 (sig = 0.01) • ผู้ที่มีรายได้ 15,000-25,000 จะมีความตระหนักแตกต่างจากผู้ที่มีรายได้สูงกว่า 45,000 (sig = 0.01) • ผู้ที่มีรายได้ 15,000-25,000 จะมีความตระหนักแตกต่างจากผู้ที่มีรายได้ 35,001-45,000 (sig = 0.03) 	0.00
ผู้ที่มีรายได้แตกต่างกัน	ความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศกับวิถีชีวิตในท้องถิ่นด้านสิ่งแวดล้อม	<ul style="list-style-type: none"> • ผู้ที่มีรายได้ 15,000-25,000 จะมีความตระหนักแตกต่างจากผู้ที่มีรายได้สูงกว่า 45,000 (sig = 0.01) • ผู้ที่มีรายได้ 15,000-25,000 จะมีความตระหนักแตกต่างจากผู้ที่มีรายได้ 35,001-45,000 (sig = 0.03) 	0.006

ตารางที่ 13 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความตระหนักเรื่อง การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่แยกตามประเด็นความตระหนักจำแนกตามรายได้ (ต่อ)

รายได้	ประเด็นความตระหนัก	ANOVA	Sig.
ผู้ที่มีรายได้แตกต่างกัน	ความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศกับวิถีชีวิตในท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจ	<ul style="list-style-type: none"> ผู้ที่มีรายได้ 15,000-25,000 จะมีความตระหนักแตกต่างจากผู้ที่มีรายได้สูงกว่า 45,000 (sig = 0.01) ผู้ที่มีรายได้ 15,000-25,000 จะมีความตระหนักแตกต่างจากผู้ที่มีรายได้ 35,001-45,000 (sig = 0.03) ผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 จะมีความตระหนักแตกต่างจากผู้ที่มีรายได้สูงกว่า 45,000 (sig = 0.02) ผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 จะมีความตระหนักแตกต่างจากผู้ที่มีรายได้ 35,001-45,000 (sig = 0.01) 	0.00
ผู้ที่มีรายได้แตกต่างกัน	ความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศกับวิถีชีวิตในท้องถิ่นด้านวัฒนธรรม	ไม่มีความสัมพันธ์	0.33

4.7 ปัจจัยลักษณะทางประชากรกับความรู้เกี่ยวกับสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า มีเพียงระดับการศึกษาเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีจะมีความรู้เกี่ยวกับสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ส่วนปัจจัยด้านเพศ อายุ รายได้ และวิถีชีวิตของกลุ่ม

ตัวอย่างนั้นไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ดังแสดงผลการทดสอบความสัมพันธ์ทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 ในตารางที่ 14

ตารางที่ 14 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความรู้เกี่ยวกับสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	Sample Size	Median	Average	Sum	Standard Deviation	P-Value	Effect Size (Cohen's d)*
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	294	5.0	4.99	1468	0.92	0.00291	0.2235
สูงกว่าปริญญาตรี	263	5.0	5.22	1372	0.84		

4.8 ปัจจัยลักษณะทางประชากรกับทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยลักษณะทางประชากร ได้แก่ ระดับการศึกษา และวิถีชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง มีความสัมพันธ์กับทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนปัจจัยด้านรายได้ เพศ และอายุนั้น ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ในรายละเอียดนั้นผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีจะมีทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีและเทียบเท่า นอกจากนี้ ผู้ที่มีวิถีชีวิตนอกเมืองจะมีทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศสูงกว่าผู้ที่มีวิถีชีวิตในเมืองเขตเศรษฐกิจ ดังแสดงผลการทดสอบความสัมพันธ์ทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 ในตารางที่ 15 และ 16 ตามลำดับ

ตารางที่ 15 เปรียบเทียบความแตกต่างของทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	Sample Size	Median	Average	Sum	Standard Deviation	P-Value	Effect Size (Cohen's d)*
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	294	2.0	1.92	565	0.34	0.020293	0.1971
สูงกว่าปริญญาตรี	263	2.0	1.98	522	0.31		

ตารางที่ 16 เปรียบเทียบความแตกต่างของทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจำแนกตามวิถีชีวิตในพื้นที่เมืองและนอกเมือง

วิถีชีวิต	Sample Size	Median	Average	Sum	Standard Deviation	P-Value	Effect Size (Cohen's d)*
ในเมืองเขตเศรษฐกิจ	439	2.0	1.93	848	0.33	0.005902	0.2704
นอกเมือง	118	2.0	2.02	238	0.29		

4.9 ความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีความสัมพันธ์กับความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความตระหนักเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ นั่นหมายความว่า ผู้ที่มีความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมาก ก็จะมี ความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมาก ตามไปด้วย อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์นี้มีขนาดความสัมพันธ์ต่ำ (Pearson's R = 0.1773008) ดังแสดงผลการทดสอบสมมติฐานทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 ในตารางที่ 17

ตารางที่ 17 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและความตระหนักเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ตัวแปร	ความตระหนักเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
ความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	Pearson's R = 0.1773008 Sig = 0.0000257 Sample size = 557 Confidence Interval of Effect Size = 0.096 to 0.257

เมื่อแยกวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ แยกเป็นรายประเด็นความรู้กับความตระหนักเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จะพบว่า ความรู้ในประเด็นผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความตระหนักเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ที่ระดับนัยสำคัญ .05 (Sig. <.05) และมีค่าขนาดความสัมพันธ์ (R = 0.199) ซึ่งมากกว่าความรู้ในประเด็นนโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของไทยและความสัมพันธ์กับนานาชาติ ที่มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความตระหนักเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ที่ระดับนัยสำคัญ .05 (Sig. <.05) เช่นกัน (R = 0.0895) ส่วนความรู้เรื่องวิทยาศาสตร์การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศนั้น ไม่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ที่ระดับนัยสำคัญ .05 (Sig. <.05) ดังแสดงในตารางที่ 18

ตารางที่ 18 สรุปค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแยกรายประเด็นและความตระหนักเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	ความตระหนัก	Pearson's Correlation	R.	Effect size
วิทยาศาสตร์ของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	ความตระหนักเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	ไม่มีความสัมพันธ์	0.857	0.00764
นโยบายการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของไทยและความสัมพันธ์กับนานาชาติ	ความตระหนักเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	มีความสัมพันธ์เชิงบวก	0.0348	0.0895
ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น	ความตระหนักเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	มีความสัมพันธ์เชิงบวก	< 0.00001	0.199

4.10 ความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีความสัมพันธ์กับความรู้อีกเกี่ยวกับสื่อประเภทข่าวด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความรู้เกี่ยวกับสื่อประเภทข่าวด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ผู้ที่มีความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมาก ก็จะมีรู้อีกเกี่ยวกับสื่อประเภทข่าวด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมากด้วย อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์นี้มีขนาดความสัมพันธ์ต่ำ (Pearson's R = 0.151289202) ดังแสดงผลการทดสอบสมมติฐานทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 ในตารางที่ 19

ตารางที่ 19 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและความรู้เกี่ยวกับสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ตัวแปร	ความรู้เกี่ยวกับสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
ความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	Pearson's R = 0.151289202 Sig = 0.00033944 Sample size = 557 Confidence Interval of Effect Size = 0.069 to 0.231

4.11 ความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีความสัมพันธ์กับทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ดังนั้นผู้ที่มีความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมาก ก็จะมีทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมากด้วย อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์นี้มีขนาดความสัมพันธ์ต่ำ ($R = 0.18465452$) ดังแสดงผลการทดสอบสมมติฐานทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 ในตารางที่ 20

ตารางที่ 20 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ตัวแปร	ความรู้เกี่ยวกับสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
ความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	Pearson's R = 0.18465452 Sig = 0.0000115 Sample size = 557 Confidence Interval of Effect Size = 0.103 to 0.264

4.12 ความตระหนักเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีความสัมพันธ์กับทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ดังนั้น ผู้ที่มีความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมาก ก็จะมีทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมากด้วย ผลการทดสอบสมมติฐานยังแสดงให้เห็นว่า สองตัวแปรนี้มีระดับความสัมพันธ์ปานกลาง ($R = 0.490204$) เมื่อทดสอบทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 ดังแสดงในตารางที่ 21

ตารางที่ 21 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ตัวแปร	ทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
ความตระหนักเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	Pearson's R = 0.490204 Sig = < 0.00001 Sample size = 557 Confidence Interval of Effect Size = 0.424 to 0.551

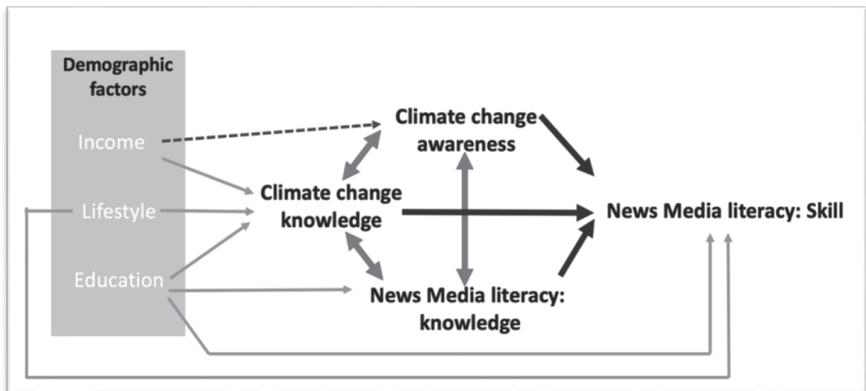
ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ แยกเป็นรายประเด็นย่อยของความตระหนักด้านต่างๆ กับทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และพบว่า ประเด็นความตระหนักรู้ความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศกับผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยมีขนาดความสัมพันธ์สูงที่สุด ($R = 0.472$) เมื่อเปรียบเทียบกับประเด็นความตระหนักอื่นๆ ดังแสดงในตารางที่ 22

ตารางที่ 22 สรุปค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ แยกรายประเด็นและทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ความตระหนักรายประเด็น		ทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	Pearson's Correlation	R.	Effect size
พฤติกรรมของตนเองต่อการแก้ไขปัญหาและการปรับตัวเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	ด้านการเป็นผู้บริโภคที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม	ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	มีความสัมพันธ์เชิงบวก	< 0.00001	0.363
	ด้านการเป็นพลเมืองที่ตื่นตัว	ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	มีความสัมพันธ์เชิงบวก	< 0.00001	0.400
ความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศกับวิถีชีวิตในท้องถิ่น	ด้านสิ่งแวดล้อม	ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	มีความสัมพันธ์เชิงบวก	< 0.00001	0.472
	ด้านเศรษฐกิจ	ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	มีความสัมพันธ์เชิงบวก	< 0.00001	0.309
	ด้านวัฒนธรรม	ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	มีความสัมพันธ์เชิงบวก	< 0.00001	0.312

นอกจากนั้น ผลการวิจัยยังพบว่า ความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และความรู้เกี่ยวกับสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศไม่มีความสัมพันธ์กับทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จากผลการทดสอบสมมติฐาน ผู้วิจัยได้สรุปความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเป็นแบบจำลองในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แสดงผลการวิจัย ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทางประชากรศาสตร์ ความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (climate change knowledge) ความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (climate change awareness) ความรู้เกี่ยวกับสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (news media literacy: knowledge) และทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (news media literacy: skill)

หมายเหตุ **—————>** เส้นลูกศรทึบ = ความสัมพันธ์เชิงบวก
-----> เส้นลูกศรประ = ความสัมพันธ์เชิงลบ

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 ยิ่งตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมากเท่าไร ก็ยิ่งมีโอกาสเพิ่มทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ผลการวิจัยพบว่า ความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง (Pearson's R = 0.490204) ต่อ ทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ นอกจากนี้ ความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างความรู้ความเข้าใจเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ กับทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีขนาดความ

สัมพันธ์ที่ต่ำกว่า (Pearson's $R = 0.18465452$) เมื่อวิเคราะห์ประเด็นนี้ด้วย การอบการมองตามทฤษฎีความรู้เท่าทันสื่อในมิติความคิดของ Potter (2004: 93) ซึ่งอธิบายว่า "...ความตระหนักรู้ความสัมพันธ์ของตนเองกับเรื่องต่างๆ เป็นส่วนหนึ่งที่จะนำไปสู่การเป็นผู้รับสารที่เท่าทันสื่อ ถ้าผู้รับสารไม่มีความตื่นตัว ไม่ตระหนักรู้ในตนเอง ก็จะไม่คาดเป้าหมายเฉพาะบุคคลในเรื่องนั้นๆ และทำให้ผู้รับสารไม่สามารถสร้างภาวะที่ตื่นตัว และไม่มีทักษะมากพอที่จะวิเคราะห์เนื้อหาในสื่อ..." จะทำให้เห็นความสอดคล้องของผลการวิจัยต่อทฤษฎีดังกล่าว เนื่องจากผู้วิจัยได้ออกแบบตัวแปรความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศให้มีความเฉพาะเจาะจงที่เชื่อมโยงไปสู่กลุ่มตัวอย่างที่มีวิถีชีวิตในเมือง เขตเศรษฐกิจ ทั้งในแง่ความเสี่ยงที่จะได้รับและบทบาทด้านต่างๆ ที่กลุ่มตัวอย่างจะสามารถแสดงออกเพื่อตอบโต้ปัญหาวิกฤติสภาพภูมิอากาศได้ในชีวิตประจำวัน ผลวิจัยที่ยืนยันความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างความตระหนักและทักษะรู้เท่าทันสื่อ จึงช่วยเพิ่มข้อมูลเชิงประจักษ์ (empirical data) แก่แนวคิด นอกจากนั้น ยังขยายความแนวคิดของ Potter ที่ระบุว่า ความรู้บางประการนั้นไม่ได้มีประโยชน์โดยตรงกับชีวิตประจำวันของผู้รับสาร ก็จะเข้าลักษณะความรู้ที่ไม่ได้ถูกนำมาใช้งานในระหว่างการเปิดรับสารของผู้รับสาร เพราะผู้รับสารไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้ที่ห่างไกลจากเรื่องราวในชีวิตประจำวันเข้าสู่โครงสร้างความรู้ของตนเองได้ (Potter, 1998: 334-335) โดยพิจารณาจากการที่ผลวิจัยครั้งนี้ที่ยืนยันว่า ความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีขนาดความสัมพันธ์เชิงบวกใกล้ชิดกับทักษะรู้เท่าทันสื่อมากกว่าความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระดับสูง และมีความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระดับปานกลางก็ตาม

ผู้วิจัยจึงมองว่า ความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศนั้นมีผลเพียงบางส่วนต่อการเพิ่มทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของคนวัยทำงานที่มีวิถีชีวิตในพื้นที่เมือง ในขณะที่การพัฒนาให้คนกลุ่มนี้มีความตระหนักถึงความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

และบทบาทที่พวกเขาสามารถแสดงออกในฐานะพลเมืองและในฐานะผู้บริโภค จะเป็นปัจจัยหลักที่สามารถกระตุ้นให้คนกลุ่มนี้มีทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้โดยตรง ผู้รับสารกลุ่มนี้จึงจะมีความตื่นตัวต่อการวิเคราะห์และประเมินเนื้อหาข่าวด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้อย่างดียิ่งไปกว่านั้น ความสัมพันธ์ใกล้ชิดของตัวแปรความตระหนักและทักษะรู้เท่าทันสื่อ ยังเป็นเครื่องยืนยันว่า ผู้สื่อสารเนื้อหาการสื่อสารประเด็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศนั้นจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับข้อมูลผลกระทบรายประเด็น เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านวัฒนธรรม ที่เฉพาะเจาะจงต่อแต่ละท้องถิ่นและต่อกลุ่มบุคคล จึงจะเป็นเนื้อหาที่สามารถสร้างความตระหนักของพลเมืองได้จริง และผู้บริโภคข่าวที่ตื่นตัวก็จะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะสร้างสังคมที่ตื่นตัวต่อวิกฤติสภาพอากาศ

5.2 ความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศยังคงจำเป็นอยู่เพื่อมีฐานความรู้ก่อนเปิดรับข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

แม้ว่าความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจะมีอิทธิพลต่อทักษะรู้เท่าทันสื่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศน้อยกว่าความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า ผู้รับสารไม่จำเป็นต้องมีความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพราะผลการวิจัยครั้งนี้ยืนยันว่า ความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความรู้เท่าทันสื่อของผู้รับสารด้วย (Pearson's $R = 0.151289202$) หากพิจารณาด้วยแนวคิดกระบวนการรู้เท่าทันสื่อ (Potter, 2004) ความสัมพันธ์เชิงบวกของความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและความรู้เกี่ยวกับสื่อประเภทข่าวนั้น เป็นไปตามทฤษฎีที่กำหนดให้ความรู้เกี่ยวกับสื่อ (media structure, media effect, media content) กับความรู้เกี่ยวกับโลกความเป็นจริง (real world) เป็นประเด็นย่อยๆ ในตัวแปรหลักที่เรียกว่า “โครงสร้างความรู้” (knowledge structure) เป็นที่น่าสังเกตว่าในกระบวนการรู้เท่าทันสื่อที่ Potter เสนอไว้ในแบบจำลองนั้น ไม่ได้อธิบายลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรย่อยเหล่านี้ไว้อย่าง

เป็นกิจจะลักษณะ แต่อธิบายว่า องค์ประกอบย่อยๆ ในโครงสร้างความรู้นี้จะทำงานร่วมกันเพื่อส่งเสริมให้ผู้รับสารมีโครงสร้างความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ ที่ถูกต้อง แม่นยำ แข็งแกร่งมากขึ้นเรื่อยๆ ผู้วิจัยมองว่า ผลการศึกษานี้สามารถอธิบายลักษณะความสัมพันธ์ของความรู้เกี่ยวกับโลกความเป็นจริงและความรู้เกี่ยวกับสื่อได้ชัดเจนยิ่งขึ้นในเชิงประจักษ์ กล่าวคือ ในบริบทของเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศนั้นผู้รับสารที่มีความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศก็จะมีความรู้เกี่ยวกับสื่อประเภทข่าวสิ่งแวดล้อมมากตามไปด้วยเช่นกัน สองตัวแปรย่อยนี้จึงทำงานในลักษณะส่งเสริมซึ่งกันและกันให้ผู้รับสารเพิ่มพูน “ทักษะ” ในระหว่างที่เปิดรับสื่อได้มากขึ้น ผลการศึกษายังสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องความรู้เท่าทันสื่อในบริบทอื่นที่ไม่ใช่เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Ashley and Maksl, 2013) ที่ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าว (news media literacy) กับความเข้าใจเหตุการณ์ปัจจุบัน และพบว่าทั้งสองเรื่องมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อกัน

ในแง่ของบทบาทของความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่จะช่วยส่งเสริมทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศนั้นก็สามารถยืนยันแนวคิดของ Potter ซึ่งระบุว่า การที่ผู้รับสารมีความรู้เกี่ยวกับโลกความเป็นจริงที่มากเพียงพอจะเพิ่มศักยภาพของผู้รับสารในการวิเคราะห์และประเมินเนื้อหาสาระที่ได้รับผ่านสื่อมวลชนได้ดียิ่งขึ้น ในบริบทเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในประเทศไทยผลการวิจัยครั้งนี้ จึงยืนยันว่า การที่ประชากรวัยทำงานที่มีวิถีชีวิตในเมืองมีความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เพียงพอ ก็จะช่วยให้คนเหล่านี้มีทักษะที่ดีขึ้นสำหรับตรวจสอบเนื้อหาข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มักถูกนำเสนอผ่านวาทกรรมที่สร้างความชอบธรรมในการบริหารจัดการทรัพยากรของรัฐ (Dhiansawadkij, 2018) และนำเสนอด้วยกรอบค่านิยมและอุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ รวมทั้งเนื้อหาที่เป็นโฆษณาแฝง (Salathong, 2011; โอปาร โอพารรัตน์, 2552) ในข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้ ผู้บริโภคข่าวที่มีทักษะเท่าทันสื่อสูงจะสามารถ “ยังคิด” เมื่อเปิดรับข่าวสารและมีวิธีการแสวงข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายกว่า หรือที่เรียกว่า

เป็น “ผู้รับสารที่ตื่นตัว” ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับ ฟารีดา เตชะวรินทร์เลิศ (2548) ที่ศึกษาประเด็นทักษะความรู้เท่าทันสื่อในกลุ่มนักศึกษา และพบว่า นักศึกษาที่มีความรู้เท่าทันสื่อน้อยจะตีความแง่มุมข่าวสารสอดคล้องกับกรอบการตีความข่าวสารของหนังสือพิมพ์มากกว่านักศึกษาที่มีความรู้เท่าทันสื่อสูง ในแง่นี้ ผู้วิจัยจึงมองว่า ความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นตัวแปรที่สำคัญต่อการขับเคลื่อนสังคมที่มีความตื่นตัวด้านวิกฤติสภาพอากาศ และสร้างพลเมืองที่มีความตื่นตัวในเรื่องนี้ให้มีข้อมูลอย่างเพียงพอ และถูกต้องต่อการปรับตัวเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่า ประเด็นเรื่องอิทธิพลของความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อปัจจัยอื่นๆ นี้ยังคงเป็นเรื่องที่ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในประชากรที่มีความหลากหลายมากขึ้น เพื่อให้มีข้อมูลของคนที่อยู่ในบริบทที่แตกต่างกันออกไปในประเทศไทย

5.3 ความรู้เรื่องผลกระทบของวิกฤติสภาพอากาศที่ใกล้ตัวมีโอกาสสร้างความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้มากกว่าความรู้ที่ไม่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันของผู้รับสาร

การวิจัยนี้ได้แยกประเด็นความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศออกเป็น 3 ประเด็นย่อย ได้แก่ ความรู้เรื่องวิทยาศาสตร์การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความรู้เรื่องนโยบายและความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับนานาชาติด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และความรู้เรื่องผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมต่อท้องถิ่น เมื่อแยกทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นย่อยเหล่านี้กับความตระหนัก จึงพบว่า ความรู้เรื่องผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมต่อท้องถิ่นนั้น เป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกใกล้ชิดที่สุดกับความตระหนักของกลุ่มตัวอย่าง ($R = 0.199$) (ดูรายละเอียดตารางที่ 18) ส่วนความรู้เรื่องนโยบายและความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับนานาชาติด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศก็มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตระหนักใกล้ชิดน้อยกว่าลงมา ($R = 0.0895$) ในขณะที่เรื่องวิทยาศาสตร์ของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศนั้น ไม่ได้มีความสัมพันธ์กับความตระหนักของกลุ่มตัวอย่าง ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า การ

ให้ความรู้เชิงวิทยาศาสตร์แต่เพียงอย่างเดียวนั้น อาจทำให้ผู้รับสารเข้าใจเรื่อง การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ แต่ไม่ได้ส่งผลให้ผู้รับสารเกิดความตระหนักถึง ความสัมพันธ์ระหว่างตนเอง สังคม และปัญหาวิกฤติสภาพอากาศ ผู้วิจัยมีความ เห็นสอดคล้องกับ Foss and Ko (2019) ที่ศึกษาปัญหาด้านการเรียนการสอน เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในสหรัฐอเมริกา และมีข้อเสนอว่า แนวทาง ที่ควรดำเนินการเพื่อปรับปรุงการสื่อสารเรื่องนี้ ทั้งในหลักสูตรอย่างเป็นทางการ และการเรียนรู้นอกหลักสูตร ควรใช้วิธีการสื่อสารที่เน้นประเด็นผลกระทบจาก วิกฤติสภาพอากาศที่จะเกิดต่อสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นนั้นๆ อย่างเฉพาะเจาะจง ผลการวิจัยในบริบทของประเทศไทยในครั้งนี้จึงมีประโยชน์ต่อการสร้างหลักสูตร การเรียนการสอนเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศสำหรับสถาบันการศึกษา และหน่วยงานที่มีภารกิจด้านการรณรงค์เชิงสิ่งแวดล้อมยังสามารถนำข้อมูลนี้ไป ใช้คัดเลือกประเด็นเนื้อหาเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพื่อสร้างการ มีส่วนร่วมต่อการแก้ไขปัญหาได้ด้วย

ข้อถกเถียงที่ว่า การมีความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศนั้น มีอิทธิพลมากพอที่จะทำให้ประชาชนปรับเปลี่ยนทัศนคติ และพฤติกรรมและ สร้างสังคมที่มีความใส่ใจเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้โดยตรงหรือไม่ (Milér and Sládek, 2011) เป็นเรื่องที่ยังต้องอาศัยผลการวิจัยเพิ่มเติมใน หลากหลายบริบท และเป็นเรื่องยากที่คนจะปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตไปโดยอัตโนมัติ เมื่อมีความรู้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยครั้งนี้ยืนยันได้ว่า สำหรับกลุ่ม ประชากรวัยทำงานที่มีวิถีชีวิตในเมืองใหญ่นั้น ความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศของพวกเขาเหล่านั้น ($R = 0.1773008$) การมีความรู้เกี่ยวกับการ เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศนั้น ทำให้ตระหนักมากขึ้นว่า พฤติกรรมและ วิถีชีวิตของตนเองนั้นจะส่งผลอย่างไรต่อปัญหาวิกฤติสภาพอากาศ และในขณะ เดียวกัน ก็จะทำให้สามารถประเมินความเสี่ยงที่จะเกิดกับสังคมและท้องถิ่นได้ ถูกต้องมากขึ้น สิ่งที่สำคัญมากที่สุดคือ ความตระหนักถึงความสำคัญของการ แสดงบทบาทเป็นพลเมืองและเป็นผู้บริโภคที่ตื่นตัวด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพ

ภูมิอากาศ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ Crawley et al. (2020) ที่พบว่า ผู้คนที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างเพียงพอ จะมีแนวโน้มการแสดงพฤติกรรมที่แก้ปัญหาวิกฤติสภาพอากาศมากกว่าคนที่ได้ข้อมูลอย่างคร่ำครึๆ กลางๆ

5.4 คนรายได้น้อยมีความรู้ต่ำกว่าคนรายได้สูง แต่กลับมีความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมากกว่าคนรายได้สูง

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ส่วนต่อเดือนสูงจะมีระดับความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้น้อย (P-value=0.00170, 0.0186 ดังแสดงในตารางที่ 9) แต่ในขณะเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้น้อยจะมีระดับความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้สูงกว่า (P-value 0.00746, P-value 0.02370 ดังแสดงในตารางที่ 12) โดยในรายละเอียดนั้น กลุ่มคนที่มีรายได้น้อยจะตระหนักถึงความเสี่ยงต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นกับท้องถิ่นเพราะวิกฤติสภาพภูมิอากาศมากกว่าคนที่รายได้สูง พร้อมกันนั้นกลุ่มคนที่มีรายได้ต่ำยังตระหนักถึงบทบาทของตัวอยู่ในฐานะผู้บริโภคและพลเมืองที่สามารถแสดงออก มีสิทธิและหน้าที่เพื่อร่วมแก้ไขปัญหการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มากกว่าคนที่รายได้สูงด้วย ปรากฏการณ์นี้สอดคล้องกับงานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการแสดงออกเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในบริบทของสหราชอาณาจักร (Crawley et al., 2020) ซึ่งพบว่า คนที่มีรายได้น้อยมักมีระดับการมีส่วนร่วมกับการแก้ปัญหการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมากกว่าคนที่รายได้สูง ทั้งๆ ที่กลุ่มคนที่มีรายได้สูงนั้น มีความเชื่อเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ต้องมากกว่าคนที่รายได้น้อย นอกจากนี้ กลุ่มคนที่มีรายได้น้อยยังต้องการให้รัฐให้ความสำคัญกับวาระเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมากกว่ากลุ่มคนที่มีรายได้สูงอีกด้วย หากใช้กรอบทฤษฎีสังคมแห่งความเสี่ยง (risk society) มองเรื่องนี้ก็จะอธิบายได้ว่า แม้นคนทุกระดับในสังคมจะต้องเผชิญความเสี่ยงจากวิกฤติสภาพภูมิอากาศ แต่กลุ่มคนที่มีฐานะทางการเงินจะสามารถป้องกันตนเองมี

ความพร้อมในการปรับตัวมากกว่าคนจน ดังคำกล่าวที่ว่า “pollution follows the poor” (Beck, 1999: 5) ผลการศึกษาที่ขยายความแนวคิดของ Beck ผ่านบริบทของประเทศไทยที่คนที่มีรายได้น้อยตระหนักถึงความเสี่ยงที่ตนเองจะได้รับและบทบาทของตนเองในฐานะพลเมือง ที่มีหน้าที่ที่ต้องปรับตัว และมีสิทธิ์ที่จะได้รับความคุ้มครองและความเป็นธรรมทางสิ่งแวดล้อมจากรัฐ ในขณะที่คนรายได้สูงอาจสามารถเข้าถึงหลักประกันที่จะรักษาสถานะเดิม (status quo) ของตนเองไว้มากกว่า แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า คนรายได้น้อยนี้ก็มีความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศน้อยกว่าคนที่รายได้สูง ผู้วิจัยมองว่า ประเด็นนี้เป็นสิ่งที่น่ากังวล เพราะนั่นสะท้อนให้เห็นว่า พลเมืองที่มีรายได้สูงเข้าถึงทรัพยากรต่างๆ ได้มาก และมีความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศดีกลับมีแนวโน้มที่จะไม่ปรับตัว ไม่มีส่วนร่วมต่อการแก้ไขปัญหา และไม่ผลักดันให้รัฐดำเนินการให้เกิดความเป็นธรรมทางสิ่งแวดล้อมในประเด็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเช่นกัน

5.5 ชีวิตในเมืองใหญ่ที่สิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องใกล้ตัวไม่ส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ คนในเมืองขาดทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

กลุ่มตัวอย่างที่มีวิถีชีวิตในเมืองใหญ่มีระดับความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (AVE 7.92 > AVE 7.47) และมีระดับทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศน้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้มีวิถีชีวิตในเมือง (AVE 2.02 > AVE 1.93) หากพิจารณาผลการศึกษานี้ตามทฤษฎีความรู้เท่าทันสื่อของ Potter ที่เสนอปัจจัยชื่อ “โครงสร้างความรู้” (knowledge structure) ในฐานะปัจจัยพื้นฐานของการเกิดความรู้เท่าทันสื่อ โครงสร้างความรู้ประกอบไปด้วยปัจจัยย่อยๆ ที่ทำงานส่งเสริมกันให้ผู้รับสารมีโครงสร้างความรู้ที่แข็งแรงเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ Potter (2004: 92-93) อธิบายว่า “...People need a strong knowledge structure of information gained from real-world (in contrast to media) source...” ในแง่นี้เอง ผลการวิจัยจึงชี้ให้เห็นตัวอย่างหนึ่ง

จากทฤษฎีดังกล่าว กลุ่มตัวอย่างวัยทำงานมีวิถีชีวิตในพื้นที่นอกเมือง นอกเขตเศรษฐกิจ มีโอกาสได้รับประสบการณ์ตรงในสภาพแวดล้อมธรรมชาติ และยังมีโอกาสพบเห็นปัญหาสิ่งแวดล้อมผ่านประสบการณ์ตรงของตนเองเพิ่มเติมจากเนื้อหาสื่อที่สื่อนำเสนอมากกว่ากลุ่มตัวอย่างวัยทำงานที่ใช้ชีวิตในเมืองใหญ่ ลักษณะวิถีชีวิตมีความสัมพันธ์กับระดับความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ นอกจากนี้ ประเด็นนี้ยังเชื่อมโยงไปสู่ระดับทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศด้วยเช่นกัน จะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวิถีชีวิตในพื้นที่นอกเมืองนั้นมีระดับทักษะรู้เท่าทันข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่สูงกว่ากลุ่มที่ใช้ชีวิตในพื้นที่เมือง ผลการวิจัยนี้ยังเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยที่ผ่านมา เช่น การศึกษาระดับความรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวปลอมของกลุ่มตัวอย่าง 400 คนในกรุงเทพมหานคร (นันทิกา หนูสม และ วิโรจน์ สุทธิสีมา, 2562) พบว่า ประชากรมีระดับความรู้เท่าทันสื่อปานกลาง แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างจะสามารถเข้าถึงสื่อในระดับมากก็ตาม ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า กลุ่มคนวัยทำงานที่มีวิถีชีวิตอยู่ในพื้นที่เมืองใหญ่ เขตเศรษฐกิจ ไม่เพียงแต่เป็นกลุ่มคนที่มีฐานะเป็นกำลังหลักในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม แต่ยังเป็นผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อและมีบทบาทสูงต่อการผลักดันนโยบายรัฐด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ผลการวิจัยจึงชี้ให้เห็นว่า ลักษณะการดำเนินชีวิตของคนกลุ่มนี้เอง กลับกลายเป็นอุปสรรคของการสร้างพลเมืองและบุคลากรในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ให้มีความตื่นตัวต่อปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและรู้เท่าทันสื่อ เมื่อพิจารณาร่วมกับงานวิจัยอื่นที่ชี้ว่า เนื้อหาข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่พบในสื่อมวลชนของไทยนั้น มักแฝงไปด้วยวาทกรรมที่สนับสนุนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของรัฐและองค์กรขนาดใหญ่ (Dhiansawadkij, 2018) จึงสะท้อนให้เห็นความท้าทายของการสร้างแรงผลักดันภาคประชาชนให้รัฐดำเนินนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียวอย่างเป็นรูปธรรม

5.6 การศึกษาเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับความรู้เท่าทันสื่อของผู้รับสาร และความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ระดับการศึกษาเป็นหนึ่งในตัวแปรที่มีนัยสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าจะมีทั้งระดับความรู้เกี่ยวกับสื่อ ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ และความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ที่มากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาน้อยกว่า ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยอื่น (เพ็ญพักตร์ เตียวสมบุญภักจ และณรงค์ ขำวิจิตร, 2559; มาตี ลิมสกุล, 2561) ที่มักพบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับระดับความรู้เท่าทันสื่อของประชากรกลุ่มต่างๆ ในประเทศไทย และเป็นความสัมพันธ์ในทางบวก กล่าวคือ ประชากรที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีความรู้เท่าทันสื่อมากกว่าประชากรที่มีระดับการศึกษาต่ำ ทั้งนี้ผลการวิจัยในต่างประเทศ เช่น สิงคโปร์ (Yang and Wei, 2020) ก็บ่งชี้ไปในทิศทางเดียวกัน อย่างไรก็ตาม การวิจัยครั้งนี้พบว่า ระดับการศึกษาไม่ได้มีความสัมพันธ์กับความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ไม่ว่าประชากรจะมีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือสูงกวานั้น ก็ไม่ได้มีความตระหนักถึงความเสี่ยงด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้จากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่แตกต่างกัน รวมทั้งไม่ได้หมายความว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาที่สูงกว่าจะมองเห็นความสัมพันธ์ของพฤติกรรมตนเองในแง่การเป็นผู้บริโภค และเป็นพลเมืองที่ตื่นตัวด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำ จากการวิจัยครั้งนี้จึงยืนยันได้ว่า แม้ปัจจัยด้านระดับการศึกษาจะมีผลในเชิงบวกต่อการเพิ่มพูนความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และยังช่วยให้ผู้รับสารสามารถทำความเข้าใจและรู้เท่าทันเนื้อหาข่าวด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้ แต่ก็ไม่ได้เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ผู้คนตระหนักถึงความเสี่ยงที่จะเกิดจากวิกฤติสภาพภูมิอากาศ รวมทั้งลงมือแก้ไขปัญห่าผ่านบทบาทการเป็นพลเมืองที่ตื่นตัวด้านสิ่งแวดล้อม และการเป็นผู้บริโภคที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า ผลการศึกษานี้สะท้อนบริบทด้านการศึกษาในประเทศไทยที่แตกต่างจากต่างประเทศ ที่มักพบว่า การศึกษาในระดับอุดมศึกษามีความสัมพันธ์กับความตระหนักและพฤติกรรมในเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของคน Crawley et al. (2020) พบว่า กลุ่มคน

ที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีมีแนวโน้มพฤติกรรมมีส่วนร่วมต่อการแก้ไขวิกฤติสภาพอากาศมากกว่าคนทั่วไป นอกจากนั้น คนที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรียังตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องสนับสนุนให้เกิดการดำเนินการของรัฐ เพื่อแก้ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

5.7 แม้นคนเมืองกรุงจะ “รู้” เรื่องวิกฤติสภาพภูมิอากาศ แต่ไม่ได้แปลว่าเขาจะ “เท่าทัน” วาทกรรมทางสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่แฝงอยู่ในข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ผลการวิจัยพบว่า อายุไม่ใช่ปัจจัยที่ทำให้ความรู้เกี่ยวกับสื่อประเภทข่าวสิ่งแวดล้อม และทักษะรู้เท่าทันสื่อของกลุ่มตัวอย่างแตกต่างกัน ในแง่นี้สะท้อนว่า กลุ่มคนวัยทำงานที่เป็นประชากรในการวิจัยครั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นวัยทำงานตอนต้นหรือวัยใกล้เกษียณ ล้วนมีความรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นความรู้เกี่ยวกับอุตสาหกรรมสื่อ หรือลักษณะการเปิดรับสื่อแบบตื่นตัวหรือเฉื่อยชา (active-passive audience) ในประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นเรื่องสำคัญที่ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมต่อให้ลึกซึ้งมากขึ้น เพราะงานวิจัยหลายชิ้นมักพบว่า คนที่มีอายุมากกว่ามักจะมึระดับความรู้เท่าทันสื่อที่มากกว่า แต่การวิจัยชิ้นนี้ได้กำหนดประเด็นการศึกษาให้อยู่ในเรื่องข่าวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโดยเฉพาะ กลับได้ผลการศึกษาที่แตกต่างออกไป ข้อสังเกตของผู้วิจัยคือ เรื่องการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศในสังคมไทยนั้น เป็นประเด็นที่มักได้รับการยอมรับเมื่อถูกพูดถึงในพื้นที่สาธารณะ (public consensus) ประกอบกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศนั้น เป็นความเสียดที่สังเกตได้ยาก ต้องอาศัยเวลาทำความเข้าใจ และ “เกิดขึ้นอย่างช้าๆ แต่ร้ายแรง” (slow violence) (Nixon, 2011) จึงมีความเป็นไปได้ที่คนทุกเพศทุกวัยจะไม่ทันได้ระมัดระวังเมื่อบริโภคข่าวประเด็นนี้ผ่านสื่อมวลชน และมีลักษณะเป็น passive audience ดังที่ผลการวิจัยชิ้นนี้ชี้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวสิ่งแวดล้อมในระดับต่ำ เพราะมองว่าเป็นประเด็นที่ไม่ได้มีความขัดแย้งทางผลประโยชน์ และในขณะเดียวกันก็มองไม่เห็นว่ วิกฤติสภาพอากาศใกล้ชิดกับการเปลี่ยนแปลง

วิถีชีวิตของตนเอง ในขณะที่ถ้าผู้รับสารบริโภคข่าวในประเด็นอื่น เช่น ความขัดแย้งทางการเมือง ก็จะมีลักษณะที่ตื่นตัวและวิเคราะห์วิจารณ์มากกว่า กล่าวคือ ใช้ทักษะรู้เท่าทันสื่อมากกว่าในการเปิดรับสื่อ ในเรื่องนี้ Potter (1998) อธิบายว่า ความรู้เท่าทันสื่อเป็นสิ่งที่ช่วยให้คนตีความ “ความเสี่ยง” ต่อตัวเองในเรื่องต่างๆ สำหรับการวิจัยชิ้นนี้จึงอาจกล่าวได้ว่า ประชากรวัยทำงานนั้น ไม่ว่าจะอยู่ในช่วงอายุใด ก็มองเห็น “ความเสี่ยง” ของเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศไม่ต่างกัน โดยมีทักษะรู้เท่าทันสื่อในเรื่องนี้ต่ำ จึงเป็นไปได้ที่คนวัยทำงานอาจจะประเมินความเสี่ยงที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศน้อยไปหรือมากไปได้ และที่สำคัญ ยังหมายความว่า กลุ่มคนวัยทำงานอาจไม่สามารถระบุและแยกแยะวาทกรรมทางสิ่งแวดล้อมและวาทกรรมอื่นๆ ที่แฝงมากับข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ออกจากข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม

6. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

(1) การพัฒนาทักษะของผู้รับสารให้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในเชิงบวกกับความตระหนักรู้ต่อความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมทั้งความตระหนักถึงบทบาทด้านต่างๆ ของปัจเจกต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ผู้รับสารที่มีความตระหนักมากก็จะมีทักษะที่รู้เท่าทันข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศไปด้วยพร้อมๆ กัน ความสัมพันธ์ของสองเรื่องนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่า ผู้รับสารจะต้องมีความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศด้วย และควรจะเป็นความรู้ที่สะท้อนให้เห็นผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เชื่อมโยงกับท้องถิ่นและวิถีชีวิตของคน การที่คนวัยทำงานในเมืองมีความรู้และความตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศปานกลาง แต่มีทักษะรู้เท่าทันสื่อประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ต่ำ เป็นเรื่องน่ากังวล เพราะกลุ่มคนเหล่านี้ซึ่งบทบาทสูงต่อทิศทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน จะสามารถตรวจสอบและประเมินเนื้อหาข่าวสารการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างรู้เท่าทันต่อวาทกรรมที่แฝงมากับเนื้อหาสารจึงมีอยู่น้อย การสร้างสาธารณมติด้านนโยบาย

การแก้ปัญหาเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศไทย ในสภาวะการณ์ที่ไทย เป็นประเทศที่มีความเสี่ยงสูงติดอันดับหนึ่งในสิบของโลก แต่่นโยบายด้านการ ปรับตัวต่อสภาพภูมิอากาศ (climate change adaptation) จึงยังได้รับการกล่าว ถึงไม่มากนัก หากเทียบกับนโยบายด้านการลดก๊าซเรือนกระจก (climate change mitigation) ความตื่นตัวของประชากรวัยทำงาน มีการศึกษา และมีโอกาสทาง สังคมสูงเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยผลักดันนโยบายสาธารณะ

(2) การพัฒนาให้ผู้บริโภคสื่อมีความรู้เท่าทันสื่อที่เพิ่มมากขึ้นนั้น ควร พิจารณาทั้งการส่งเสริมให้ผู้บริโภคมีความรู้ ทั้งในประเภทความรู้เกี่ยวกับ อุตสาหกรรมสื่อและธรรมชาติของสื่ออื่นๆ และต้องทำควบคู่ไปกับการส่งเสริม ความรู้ในเชิงประเด็นเนื้อหาด้วย ผลการวิจัยในครั้งนี้ทำให้เห็นว่า ความรู้เกี่ยวกับ อุตสาหกรรมข่าว ข่าวสิ่งแวดล้อม และความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศนั้น มีความสัมพันธ์ต่อกันในเชิงบวก และที่สำคัญอย่างยิ่ง ผลการวิจัยยัง ทำให้ทราบว่า ความตระหนักถึงความเสี่ยงและบทบาทของตนเองในปัญหาวิกฤติ สภาพอากาศเป็นตัวแปรสำคัญที่เกี่ยวข้องกับทักษะรู้เท่าทันสื่อในเชิงบวกมากกว่า ตัวแปรที่เป็นความรู้ ดังนั้น การพัฒนาให้ผู้รับสารมีความรู้เท่าทันสื่อได้ก็จะต้อง ทำควบคู่ไปพร้อมๆ กับการให้ข้อมูลที่สร้างความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัว ผู้รับสารกับประเด็นเนื้อหาเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศด้วย

(3) ผู้วิจัยมองว่า เมื่อคนวัยทำงานมีทักษะรู้เท่าทันสื่อที่น้อย จึงมีความ เสี่ยงที่จะตีความและรับรู้ประเด็นเนื้อหาข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ตามที่แหล่งข่าวและสื่อมวลชนวางกรอบมาให้ ประกอบกับข่าวการเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศนั้น มักถูกวางกรอบให้เป็นเรื่องนโยบายระดับนานาชาติมากกว่า เรื่องความเป็นธรรมทางสิ่งแวดล้อมในประเทศ (Dhiansawadkij, 2018) ดังนั้น จึงมีความเป็นไปได้ที่คนกลุ่มนี้จะประเมินความเสี่ยงทางสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่ำเกินไปหรือสูงเกินไป เมื่อเปิดรับ ข่าวในประเด็นนี้จากสื่อมวลชน ทำให้โอกาสที่พื้นที่ข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศจะเป็นแรงสนับสนุนให้ประชาชนมีความตื่นตัวมากขึ้น และทำให้เกิดความ เป็นธรรมทางสิ่งแวดล้อมมากขึ้นมีไม่มากนัก ในแง่ที่ผู้วิจัยมีความเห็นสอดคล้อง

กับ Potter (1998: 369-374) ที่เสนอว่า การแก้ปัญหาผลกระทบในเชิงลบของสื่อด้วยการใช้มุมมองแบบการป้องกัน (protecting) กล่าวคือ การกดดันให้สื่อปรับเปลี่ยนวิธีการนำเสนออาจจะได้ผลไม่มาก เพราะอุตสาหกรรมสื่อนั้นต้องเผชิญแรงกดดันในการทำกำไร ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่กำหนดรูปแบบเนื้อหาในสื่อ ผู้วิจัยเสนอว่า ในแง่เบื้องต้นที่จะขับเคลื่อนเรื่องความเป็นธรรมทางสิ่งแวดล้อมในประเด็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (climate justice) อาจพิจารณา รูปแบบการรณรงค์และสื่อสารเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศกับกลุ่มคนวัยทำงาน ด้วยเนื้อหาที่ช่วยกระตุ้นให้คนกลุ่มนี้มีโอกาสพัฒนาทักษะรู้เท่าทันสื่อ ประเภทข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมากขึ้น กล่าวคือ เน้นการขยายความประเด็นในการรายงานข่าวในสื่อให้สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนวัยทำงานในเมืองมากขึ้น ซึ่งให้เห็นผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ ที่จะทำให้อัตลักษณ์ของพวกเขาเปลี่ยนแปลงไปมากขึ้น เนื้อหาเหล่านี้ไม่เพียงช่วยสร้างความตระหนักให้คนวัยทำงานในเมืองเห็นความสัมพันธ์ของตนเองกับวิกฤติสภาพอากาศ และยังเป็นตัวกระตุ้นให้คนเหล่านี้พัฒนาตนเองให้มีความรู้เท่าทันต่อวาทกรรม และการวางกรอบมุมมองในข่าวการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโดยสำนักข่าวและแหล่งข่าวอีกด้วย

(4) ประการสุดท้ายผู้วิจัยมองว่า การวิจัยชิ้นนี้ยังมีข้อจำกัดเรื่องการศึกษาความรู้เท่าทันสื่อในมุมมองเชิงอำนาจของผู้บริโภคสื่อ นักวิชาการที่สนใจประเด็นด้านความรู้เท่าทันสื่อหลายคน อาทิ Hob (2011) และ Buckingham (2003) เสนอว่า การศึกษาความรู้เท่าทันสื่อนั้นไม่ควรมองข้ามมุมมองที่เน้นการเพิ่มอำนาจให้กับผู้รับสาร (empowerment) เพราะปัจจุบันผู้บริโภคสื่อไม่ได้เป็นเพียง “ผู้รับสาร” เท่านั้น แต่บทบาทของผู้บริโภคสื่อในแง่การเป็น “ผู้ผลิต” ก็มีเพิ่มมากขึ้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- จารุวรรณ เกษมทรัพย์ (2559), *โครงการพัฒนารูปแบบการสื่อสารความเสี่ยงเพื่อวางแผนปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในบริบทชุมชนเกษตรกร อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา*, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- นันทิกา หนูสม และวิโรจน์ สุทธิสีมา (2562), "ลักษณะของข่าวปลอมในประเทศไทยและระดับความรู้เท่าทันข่าวปลอมบนเฟซบุ๊กของผู้รับสารในเขตกรุงเทพมหานคร", *วารสารนิเทศศาสตร์*, 1(มกราคม-เมษายน): 37-45.
- พารีดา เตชะวรินทร์เลิศ (2548), *ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เท่าทันสื่อกับการได้รับอิทธิพลด้านการกำหนดความสำคัญแก่วาระข่าวสาร และการเลือกกรอบในการตีความข่าวสาร*, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาวารสารสนเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาตี ลีเมสกูล (2561), "การรู้เท่าทันสื่อของเด็กและเยาวชนภายใต้วาทกรรมความสวยในโฆษณาโทรทัศน์", *Journal of Social Work*, 26(2): 56.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (2563), *แผนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งชาติ (Thailand's National Adaptation Plan)* (เอกสารอัดสำเนา).
- สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล (ม.ป.ป.), *ศูนย์ข้อมูลกรุงเทพมหานคร* (เอกสารอัดสำเนา).
- โอฬาร โอฬารรัตน์ (2552), *การวิเคราะห์เนื้อหาด้านภาวะโลกร้อนที่ปรากฏบนหนังสือพิมพ์ออนไลน์*, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- Allan, S. (2011), *News Culture*, Milton Keynes: Open University Press.
- Alves, I. (2009), "Green Spin Everywhere: How Greenwashing Reveals the Limits of the CSR Paradigm", *Journal of Global Change and Governance*, 2(1): 1-26.
- Anderson, A. (2010), "Communication or Spin? Source-Media Relations in Science Journalism", in Allan, S. (ed.), *Journalism: Critical Issues*, Milton Keynes: Open University Press.
- Anderson, G. (2014), *Media, Environment and the Network Society*, London: Palgrave.
- Ashley, S. and Maksl, A. (2013), "Developing a News Media Literacy Scale", *Journalism & Mass Communication Educator*, 68(1): 7-21.
- Baum, L. (2012), "It's Not Easy Being Green...or Is It? A Content Analysis of Environmental Claims in Magazine Advertisements from the United States and United Kingdom", *Environmental Communication*, 6(4): 423-440.

- Billett, S. (2010), "Dividing Climate Change: Global Warming in the Indian Mass Media", *Climatic Change*, 99(1-2): 1-16.
- Buckingham, D. (2003), *Media Education: Literacy, Learning and Contemporary Culture*, Cambridge: Polity Press.
- Cottle, S. (2003), "News, Public Relations and Power—TV Journalism and Deliberative Democracy: Mediating Communicative Action", in *News, Public Relations and Power*, London: Sage.
- Crawley, S. et al. (2020), "Public Opinion on Climate Change: Belief and Concern, Issue Salience and Support for Government Action", *British Journal of Politics and International Relations*, 22(1): 102-121.
- Foss, A. and Ko, Y. (2019), "Barriers and Opportunities for Climate Change Education: The Case of Dallas-Fort Worth in Texas", *Journal of Environmental Education*, 50(3): 145-159.
- Giddens, A. (2011), *The Politic of Climate Change*, New York: Wiley.
- Grizzle, A. et al. (2013), *Media and Information Literacy: Policy and Strategy Guidelines*, The United Nations Educational Scientific and Cultural Organisation (UNESCO).
- Hobbs, R. (2011), "The State of Media Literacy: A Response to Potter", *Journal of Broadcasting and Electronic Media*, 55(3): 419-430.
- Jones, E. (2019), "Rethinking Greenwashing: Corporate Discourse, Unethical Practice, and the Unmet Potential of Ethical Consumerism", *Sociological Perspectives*, 62(5): 728-754.
- Milér, T. and Sládek, P. (2011), "International Conference on Education and Educational Psychology (ICEEPSY 2010) The Climate Literacy Challenge", *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 12: 150-156.
- Nixon, R. (2011), *Slow Violence and the Environmentalism of the Poor*, Cambridge: Harvard University Press.
- Olausson, U. (2014), "The Diversified Nature of 'Domesticated' News Discourse: The Case of Climate Change in National News Media", *Journalism Studies*, 15(6): 711-725.
- Potter, W. (1998), *Media Literacy*, London: Sage.
- _____. (2004), "Theory of Media Literacy: A Cognitive Approach", in *Theory of Media Literacy: A Cognitive Approach*, London: Sage.
- Salathong, J. (2011), *Media Coverage in the Context of Education for Sustainable Development: Climate Change in Thailand' s Newspapers*, Waseda University.

Yang, X. and Wei, L. (2020), "How Is Climate Change Knowledge Distributed among the Population in Singapore? A Demographic Analysis of Actual Knowledge and Illusory Knowledge, *Sustainability*, 12(3728).

สื่อออนไลน์

ฝ่ายระบบเครือข่าย กองสารสนเทศภูมิศาสตร์ (ม.ป.ป.), สถิติจำนวนประชากรและเคหะ พื้นที่ ประชากร ความหนาแน่น และจำนวนบ้าน, สืบค้นเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2564 จาก http://www.bangkokgis.com/gis_information/population/